

KRAJOBRAZNO-EKOLOŠKA VALORIZACIJA U KONTEKSTU ZAŠTITE I REVITALIZACIJE PARK ŠUME HOBER U KORČULI-R. HRVATSKA

LANDSCAPE AND ECOLOGICAL VALORISATION IN THE CONTEXT OF PROTECTION AND REVITALISATION OF HOBER FOREST PARK IN KORČULA, THE REPUBLIC OF CROATIA

Ivana GAŠPAROVIĆ¹, Željko ŠPANJOL², Boris DORBIĆ³, Nikola VRH⁴, Ivan TOLIĆ⁵, Milan VOJINOVIĆ⁶,
Sanja STEVANOVIĆ⁷

SAŽETAK

O nastanku gradskog parka Hober ima malo novijih radova koji se uglavnom temelje na prijepisima onih prijašnjih. Od vremena nastanka do danas prostor gradskog parka, danas i park-šume Hober, doživljava niz promjena uvjetovanih različitim društveno-ekonomskim i prirodnim okolnostima koje su se događale kroz povijest, a koje se događaju i danas. Prostor Hobera prolazi kroz različite razvojne faze, od prirodne šume iz koje nastaje preko gradskog parka koji se održava i njeguje, sve do razine zakonske zaštite u park-šumu. Godine 1969. je sukladno *Odluci o proglašenju gradskog parka u Korčuli rezervatom prirodnog predjela*, Hober zaštićen prema Zakonu o zaštiti prirode u kategoriji *park-šuma*. Nakon zakonske zaštite slijedi najveće njegovo zapuštanje. Gubitak identiteta gradskog parka i park-šume Hober događa se dugi niz godina kao posljedica nedostatka neophodnih mjera održavanja, uslijed širenja naselja i izostanka potreba i kulture građana, što uvjetuje njegovu degradaciju i gubitak kompozicijske osnove. Nedostatak istraživanja i naklonosti za obnovom i uređenjem ovog vrijednog prostora dovelo je zone ugroženosti sve do samih granica parka ali i unutar njega. Grad Korčula prepoznaje vrijednosti gradskog parka Hober koji traže adekvatnu valorizaciju i obnovu. Unatoč tomu, područje Hobera i gradskog parka ima značajnu biološko-ekološku, prostornu, estetsku, rekreacijsku i turističku važnost u kontekstu grada Korčule.

Cilj je rada inventarizirati, analizirati i valorizirati postojeće stanje park-šume Hober i cjelokupnog prostora Hobera u odnosu na stanje kroz povijest i danas, te obrazložiti njegovu vrijednost i mogućnosti uređenja i obnove. Kroz istraživanja je obuhvaćeno prikupljanje postojeće arhivske građe, dokumentacije, kartografskih prikaza i katastarskih podloga vezanih za park. Kompleksno terensko istraživanje je obuhvaćalo i inventarizaciju te analizu postojećeg stanja parka, vrtno-arhitektonskih i biološko-ekoloških elemenata. Na osnovi provedenih istraživanja određena su područja prirodnog i kulturnog krajobraza na istraživanom području. Odabrani su kriteriji koji najcjelovitije prezentiraju istraživano područje. Definiranjem zajedničkih mjerila za određivanje krajobraznih vrijednosti za oba tipa krajobraza, njihova usporedba daje potpuni pregled vrijednosti i mogućeg vrednovanja svakog posebno i njihovu biološko-ekološku i socio-gospodarsku cjelovitost. Ocjene mjerila krajobraznih vrijednosti ujedno predstavljaju na određeni način njihovu osjetljivost na promjene i negativne utjecaje. Svrha dane klasifi-

¹ Ivana Gašparović, mag. ing. prosp. arch., Vile Velebita 30, 10000 Zagreb, Hrvatska; e-adresa: gasparovic.ivana@gmail.com

² Prof. dr. sc. Željko Španjol, Zavod za ekologiju i uzgajanje šuma, Sveučilište u Zagrebu Fakultet šumarstva i drvne tehnologije, Svetošimunska c. 25, 10000 Zagreb, Hrvatska; e-adresa: zespanjol.rab@gmail.com

³ Doc. dr. sc. Boris Dorbić, v. pred., Veleučilište „Marko Marulić“ u Kninu, Odjel Poljoprivreda krša, 22300 Knin, Hrvatska; e-adresa: bdorbic@veleknin.hr

⁴ Nikola Vrh, mag. ing. silv.

⁵ Ivan Tolić, mag. ing. prosp. arch.

⁶ Milan Vojinović, mag. ing. silv.

⁷ Sanja Stevanović, mag. art., Udatnoga 10, 51000 Rijeka; e-adresa: sanjaipol@gmail.com

kacije i vrednovanja istraživanih krajobrazu trebaju biti preporuke pomoću kojih se donose dugoročne strategije razvoja i korištenja. Uređenjem i obnovom parka treba naglasiti sve njegove vrijednosti koje se trebaju valorizirati u širem kontekstu Hobera. Dobiveni rezultati daju doprinos postizanja ravnoteže između zaštite i razvoja.

KLJUČNE RIJEČI: park-šuma Hober, krajobraz, valorizacija, revitalizacija, zaštita

UVOD INTRODUCTION

Gubitak identiteta gradskog parka i park-šume Hober događa se dugi niz godina kao posljedica nedostatka neophodnih mjera održavanja, uslijed širenja naselja i izostanka potreba i kulture građana, što uvjetuje njegovu degradaciju i gubitak kompozicijske osnove. Nedostatak istraživanja i željom za obnovom i uređenjem ovog vrijednog prostora dovelo je zone ugroženosti sve do samih granica parka, ali i unutar njega. Danas Grad Korčula prepoznaje vrijednosti gradskog parka Hober, čije je vrednovanje neophodno ne bi li ga se obnovilo i vratilo u funkciju. Cilj je rada inventarizirati, analizirati i valorizirati postojeće stanje prostora gradskog parka i park-šume Hober u kontekstu ukupnog područja Hobera, u odnosu na stanje kroz povijest i danas, te obrazložiti njegovu vrijednost i mogućnosti uređenja i obnove. Što je i analogno prema Obad-Šćitarocijevoj (1992) kategorizaciji vrijednosti. Tako *prostornu vrijednost* prepoznajemo iz osobite kvalitete smještaja u gotovo izvornom prirodnom krajobrazu iz kojeg proizlaze i iznimne vizualne kvalitete. Prirodne, krajobrazne i graditeljske vrijednosti međusobno se isprepliću i međusobno uvjetuju, iz čega proizlazi činjenica da kulturno i prirodno nasljeđe predstavljaju harmoničnu cjelinu, čiji su elementi nedjeljivi i koje kao takve treba održavati. Kako u svom radu navodi Fabris (2001), prva asocijacija kod spomena otoka Korčule je ljeto, a s njim i turizam, more, brodovi koji nas neizbježno vežu za prirodu, a u prirodnom pogledu Korčula je u zavidno dobrom položaju kao jedan od najšumovitijih otoka na Jadranu. Onofri (1997) ističe: *“da su vazdazeleni brežuljci Hober, Baterija, Forteca, te poluotoci Punta Luke, Punta Križa i otok Badija s istočne strane, a sa zapadne strane Punta Pajera, Sv. Nikola i područje do rta Kneža, siluete gradskog područja kojim se divi svaki pridošli gost (turist) ili prijatelj Korčule, a svakom stanovniku Korčule, bez obzira odakle je, moraju biti ponos.”* Denich i Draganović (1985), ističu da *“gradski park Hober ima za grad Korčulu veliku estetsku, rekreativnu i turističku vrijednost”*.

MATERIJALI I METODE MATERIALS AND METHODS

U radu su korištene metode analize, sinteze i komparativne metode (prijašnji podaci stanja parka, dendroflora te vred-

novanja izdvojenih tipova krajobrazu). Time je obuhvaćeno prikupljanje postojeće literature, arhivske građe, dokumentacije, kartografskih prikaza i katastarskih podloga vezanih za park, kao i vlastito terensko istraživanje koje je uključilo inventarizaciju i analizu postojećeg stanja parka, vrtno-arhitektonskih i biološko-ekoloških elemenata. Na temelju prikupljenog materijala i izvedenih inventarizacija i analiza dobiveni su podaci o temeljnim prirodnim i antropogenim obilježjima područja, biološkim vrijednostima flore i staništa te krajobrazne i kulturno-povijesne vrijednosti. Analiza povijesnih karata je provedena prikupljanjem i sistematizacijom arhivske građe te njegovom interpretacijom. Prikupljeni kartografski prikazi računalnom su obradom dovedeni u isto mjerilo kako bi ih bilo moguće međusobno preklapati i iz pojedinih vremenskih razdoblja, uključujući i karte s prikazom današnjeg stanja, dobiveni su podaci o izgledu predmetnog prostora u pojedinim razvojnim etapama. Na osnovi tih istraživanja određena su područja prirodnog i kulturnog krajobrazu na istraživanom području. Koristeći razne literaturne izvore (Ogrin 1996, Koščak i dr. 1999a, Bralić 1999, Dumbović Bilušić 2015) odabrani su kriteriji koji najcjelovitije prezentiraju istraživano područje. Krajobrazni tipovi i područja krajobraznih obilježja (klasifikacija krajobrazu) rade se obično na prostorno većim razinama (općina, županija, država), ali se može analiza raditi za jedno manje područje ako pokazuje heterogenost a time i posebnost krajobraznih vrijednosti. Krajobrazi su prema kriterijima ocijenjeni uobičajenom metodom, ocjenom 1 do 5, gdje je: 5 – vrlo visoka vrijednost; 4 – visoka vrijednost; 3 – prosječna vrijednost; 2 – mala vrijednost; 1 – zanemariva vrijednost. Na temelju takvih analiza proizači će vrednovanje parka i mogućnosti njegove obnove i uređenja na osnovu najprikladnije metode prema Obad-Šćitaroci (1992).

REZULTATI ISTRAŽIVANJA RESEARCH RESULTS

Karakteristike konceptijske osnove park-šume Hober – *Characteristics of the conceptual basis of the Hober-park forest*

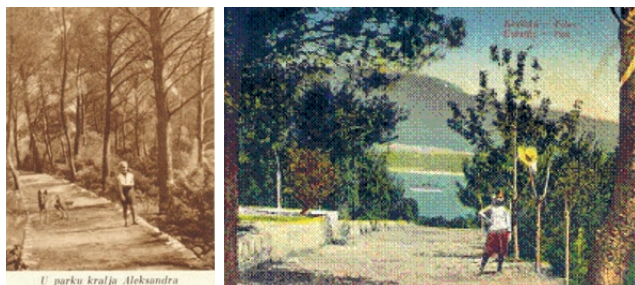
Park-šuma Hober smještena je na sjeveroistočnim padinama brda Hober uz duboku uvalu zvanu Luka Uš (tal. *Porto Pedocchio*), južno od starog grada Korčule. Hober kao

geomorfološki nastavak brežuljka Baterija, kako navodi Onofri (1997), zajedno s njim, onako bujno obrastao borovom šumom, uokviruje jugoistočno krilo grada Korčule. Nastavno prema sjeveru Hober sa šumama Fortezza i Stretica čini cjelinu koja okružuje grad Korčulu sa njenog zaleđa, stvarajući sa morem u njenom frontalnom dijelu, kako navodi Vojinović (1997) "modrozeleni prsten koji gradu daje rijetku osobitost urbanih sredina mediteranskog ugođaja".

Razvoj gradova i potreba njihovog stanovništva uvjetovali su nastanak prvih parkova kao javnih zelenih površina, odnosno šetališta namijenjenih zajedničkom korištenju.

U europskim gradovima se prvi javni parkovi podižu krajem 18. stoljeća, najviše iza sredine 19. stoljeća. Istovremeno se i u Hrvatskoj formiraju prvi takvi parkovi. Parkovi u funkciji šetališta nastaju na različitim položajima unutar ili izvan naseljenog područja, ovisno o njihovom razvoju i prirodnim obilježjima okolnog područja. Nastajali su kao odraz ondašnjih potreba svakodnevnog života, kulturnih i političkih zbivanja, kao i ukusa i mogućnosti onih koji su ih oblikovali i koristili. Najčešće su nosili imena svojih osnivača, pokrovitelja ili istaknutih osoba tog vremena (Mlinarić i Jurković 1999). S obzirom na mjesto nastanka, gradski park Hober je nastao izvan naseljenog prostora grada, iz prirodne šume, na sjeveroistočnim padinama brda Hober.

Park je oblikovan kao šetalište s klupama, prostor namijenjen susretanju, odmoru i rekreaciji u sjeni šumske vegetacije. S obzirom na reljefne karakteristike unutar parka zatičemo istaknute položaje s izraženim vizualnim vrijednostima na korčulanski arhipelag i poluotok Pelješac. Sukladno povijesnom pregledu, a pod utjecajem političkih zbivanja onoga vremena, park je osnivanjem 1898. godine nazvan po kralju Franji Josipu I. 1922. godine je preimenovan u "Bašču Kralja Aleksandra", dok je u *Odluci o proglašenju gradskog parka u Korčuli rezervatom prirodnog predjela* naveden kao gradski park "Hober" (slike 1. i 2). Utjecajem poslijeratnih zbivanja, park 1917. godine podizanjem spomenika palim vojnicima, postaje područje spomen obilježja. Sam prostor ipak zadržava svoju osnovnu namjenu gradske šetnice sa biljkom kao osnovnim elementom svakog parka i šetališta.

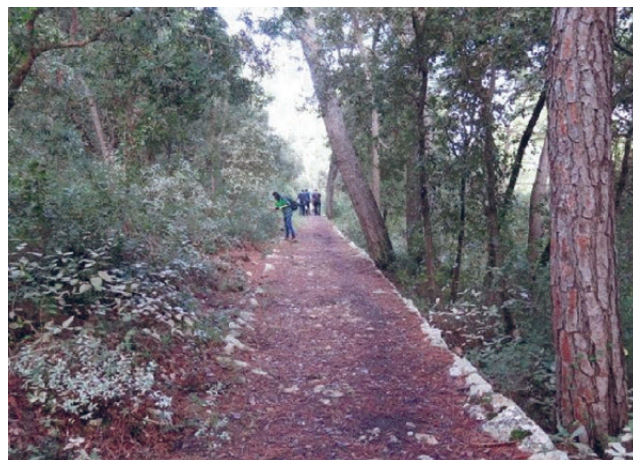
Slike 1. i 2. Prizori iz parka s kraja 20-tih godina 20. stoljeća (Izvor: Gradski muzej Korčula; Arhivski sabirni centar Korčula-Lastovo, sjedište Trnovo)

Pictures 1. and 2. Scenes from the park from the late 1920s 20 century

Vrtno-arhitektonski elementi i stanje očuvanosti – *Garden-architectural elements and status of conservation*

Od arhitektonskih elemenata, prema povijesnom vremenskom slijedu u ondašnjem gradskom parku su najprije formirane šetnice sa stepenicama i plato poznat pod nazivom *pjaceta*, te su postavljene klupe kako bi građanima bila omogućena šetnja i boravak u istom. Prema navodima Denich i Draganović (1985), Fabris (2001) "u parku su izgrađene mnoge šetne staze u ukupnoj dužini preko 4 km". Kako je već prethodno navedeno prema Orebu (2007), staze su prilikom uređenja parka bile "pošljunčane". Kako navodi Vojinović (1997), 1926. godine je napravljeno i uređeno još jedno šetalište koje spaja tvrđavu s parkom Hober, te je popravljen i put oko Hobera. Staze pretežno prate prirodnu konfiguraciju terena, u pojedinim dijelovima su podzidane i oblikovane kamenom, a tamo gdje treba savladati veći nagib najčešće se pojavljuje stepenište. Danas su te staze zapuštene i vidno neodržavane, dok su kamene strukture formirane kao zidići i podzidi na pojedinim dijelovima urušene i zarasle (Slike 3. i 4).

Put oko brda Hober danas je asfaltirana cesta i u najvećem dijelu prometna za motorna vozila, a krajnje površine parka

Slike 3. i 4. Šetnice i odmorista uz šetnice (Foto: I. Gašparović)

Pictures 3. i 4. Promenades and rest areas along promenades

Slika 5. Pjacetna (Foto: I. Gašparović)
Picture 5. Pjacetna

se koriste za parkiranje vozila, ponajprije u donjem istočnom dijelu. Šetnice u parku nisu osvijetljene, osim one uz Luku Uš koja je danas više prometnica nego šetnica, a rasvjeta je vjerojatno postavljena u periodu nakon što su izgrađene prve ladanjske vile, od 30-tih godina prošlog stoljeća. Kao središnje mjesto parka na kojem završavaju staze formirana je zaravan u nekoliko nivoa, tzv. *pjacetna*, na kojoj su za blagdane održavani koncerti limene glazbe koje spominje Oreb (2007) pozivajući se na *Zapisnike Općinskog vijeća* iz 1898. godine. Prema navodima Vojinovića (1997), 1926. godine je na *pjacetni* napravljena i *gusterna*, bunar sa sabirnicom. Denich i Draganović (1985), pišu da se “*ispod vrha nalazi zaravan s koje se pruža lijepi vidik na okolicu*”. Danas su te vizure zaklonjene krošnjama bora koji se s godinama razvio u visoka stabla (Slika 5).

Danas na prostoru *pjacete* zatičemo veći broj različitih primjeraka klupa u devastiranom stanju. Kako je riječ o različitim tipovima klupa, postavljane su u više navrata i tijekom različitih razdoblja. Sa sigurnošću možemo tvrditi da su izvorni samo primjerci Foretićevih klupa postavljenih 1901. godine, o čemu svjedoči uklesana godina u postolju (Slike 6. i 7).

O mogućem postojanju klupa na nekoliko mjesta u parku daju naslutiti proširenja uz staze sa ostacima postolja. *Spomenik palim vojnicima općine korčulanske poginulim u 1. Svjetskom ratu* podignut je 1917. godine, izrađen u secesijskom stilu, duhu ondašnjeg vremena. Spomenik je izgrađen kao visoki obelisk ukrašen velikim uspravnim brončanim mačem, s kamenom zemaljskom kuglom na vrhu. U podnožju obeliska se nalazi brončani lovorov vijenac i ploča s imenima 23 poginula vojnika. Do spomenika vodi dvokrilno stepenište s natpisnom pločom (Slika 8). Za kapelicu Gospe Lurdske se može pretpostaviti da je izgrađena početkom 19. stoljeća, najvjerojatnije 1909. godine kada je slična kapelica sagrađena u Vela Luci, pa se iste grade i na

Slika 6. i 7. Klupice i kapelica u park-šumi Hober (Foto: I. Gašparović)
Pictures 6. and 7. Benches and chapel in Hober Park Forest

drugim mjestima na otoku Korčuli. U umjetno oblikovanoj pećini od kamena postavljen je kameni oltar na kom se nalazi kip Gospe radi dočaravanja ugođaja Marijinih ukazanja u Lourdesu. Do kapelice vodi dvokrilno stepenište s kojeg se pruža duboka vizura na otok Badiju (Slika 9).

Utjecaj okolnog stanovništva proširenjem stambene gradnje, korištenjem parkovnih površina kao parkirališta za automobile i sličnim utjecajima je najizraženiji u rubnim dijelovima parka, posebice u njegovom donjem istočnom dijelu, dok se ostatak šume razvijao prirodno i spontano, posebno tijekom prošloga stoljeća. Urbanizacijom kontaktnih područja počinju se mijenjati prvotne granice današnje park-šume. Kako je već ranije navedeno (Španjol i dr. 2020), analizom i usporedbom planova Korčule iz razdoblja 1836.-1874. godine s današnjim planom, kao i posjedovnih listova iz 1956., ukupna površina područja današnje park-šume Hober je umanjena za oko 13,277 m², odnosno 1,32 ha. Prema informacijama Arhivskog sabirnog centra u Trnovu, 30-tih godina 20. stoljeća postoji veliki interes za gradnjom na obalama Luke Uš. Tada su i izgrađene prve ladanjske vile.

Slika 8. Spomenik palim vojnicima općine Korčulanske
Picture 8. Monument to fallen soldiers of Korčula municipality (Foto: I. Gašparović)

Vjerojatno se tada mijenjaju i prve vizualne karakteristike prostora kada se izgradnjom objekata zaklanjaju vizure iz najnižih dijelova parka. Danas su se urbanizacijom građevne čestice pomakle do samih granica parka, pa tako u nekim dijelovima ulaze i u njegove površine. Unutar područja parka koji u sjevernom dijelu graniči s naseljem zatičemo i ilegalne sadržaje u obliku kaveza za držanje životinja i drvenih baraka. Iako nije dio park-šume Hober, važno je spomenuti i veliki cementni *naplov* izgrađen za vrijeme Austro-Ugarske vladavine. Kao monumentalan arhitektonski element koji svojom površinom, oblikom i položajem s kojega se pruža široka vizura na poluotok Pelješac, naplov predstavlja vrlo važan element kada razmišljamo o budućoj namjeni cjelokupnog prostora Hobera. Kako navodi Onofri (1997): *”Donosom tekuće vode s kopna, funkcija naplova nije više potrebna, pa je sada ta površina jedno od bližih izletišta, a osobito je zgodno za malu djecu i njihove majke.”* Nije

Slika 10. Naplov (Foto: I. Gašparović)
Picture 10. Naplov

Slika 9. Kapelica u park-šumi Hober.
Picture 9. Chapel in Hober Park Forest (Foto: I. Gašparović)

poznato da li je naplov korišten kako navodi autor, zaključujući po njegovom današnjem stanju, prostor je već duže vrijeme izvan svake funkcije, a put do njega nikako nije primjeren majkama s djecom. Unutar same površine naplova zatičemo tri primjerka primorskog bora (*Pinus pinaster*), estetski i vizualno vrlo zanimljiva, kao i neke mlađe primjerke koji su se pojavili prirodnom sukcesijom (Slika 10).

Također je važno osvrnuti se na cijelu zapadnu stranu Hobera, duž čijih se padina kroz gusto obraslu šumsku vegetaciju se naziru ostaci nekadašnjih poljoprivrednih površina, terase i suhozidi i pokoje stablo masline (Slika 11). Kao primjer tradicionalnog poljoprivrednog krajobraza i ovo područje čini sveobuhvatnu cjelinu prostora Hobera te revitalizacijom poljoprivrednih površina i rekonstrukcijom arhitektonskih sadržaja može se integrirati u sveobuhvatnu

Slika 11. Elementi tradicijskog krajobraza (Foto: I. Gašparović)
Picture 11. Elements of the traditional landscape

buduću namjenu područja Hobera. U najsjevernijem dijelu Hobera, nasuprot groblja, mali dio površina je uređen.

Vezano za smjernice uređenja park-šume Hober s biološko-ekološkog, estetskog i funkcionalnog gledišta već je Vojinović (1997) dao jasna i ispravna načela. Primarna je svakako zaštita od požara, a potom dolaze one funkcije kojima je namijenjena ova park-šuma, a to su rekreativna, estetska i turistička. Svaki zahvat (sječa) mora biti takva da što manje utječe na izmjenu krajobrazne slike i vizura. Najbolji način gospodarenja s estetskog gledišta je onaj koji osigurava najširu distribuciju svjetlosti.

Ono što šetač u šumi traži, često je živa igra prirode, promjene u krajobraznoj slici kroz godišnja doba izražene kroz svjetlost, boje i zvukove. Nadalje moramo voditi računa o različitosti vrsta. S estetskog, ali i ekološkog gledišta, najbolja je zastupljenost drveća različite dobi i različitih vrsta i drveća i grmova. Bogatstvo vrsta doprinosi prostornoj i vizualnoj razigranosti jednako, kao i biološkoj raznolikosti. No, pri tome se ne treba pretjerivati. Hober je s obzirom na položaj, klimu i prostornu namjenu moguće obogatiti većim brojem vrsta. A s obzirom i na njegovu zakonsku zaštitu kao park-šume svakako na većem dijelu treba preferirati autohtone vrste (Ungar 1975, Rosavec i dr. 2005, Židovec i Karlović 2005, Dorbić i Temim, 2018, Španjol i dr. 2020).

Propadanje park-šume Hober i njezino sadašnje stanje – *The decay of the Hober Park Forest and its present state*

Kako navode Denich i Draganović (1985), “*gradski park Hober ima za grad Korčulu veliku estetsku, rekreativnu i turističku vrijednost*”. O Hoberu slično piše i Onofri (1997), kao najatraktivnijem zelenom pokrovu u neposrednoj blizini grada Korčule. Pogledamo li *izbliza* i *iznutra*, nameće se pitanje koliko je ta vrijednost uistinu prisutna i očuvana. Tako isti ti autori dalje navode da je većina staza neadekvatno održavana, a klupe za odmor uništene. On vrlo kritički i jasno iznosi činjenice o stanju parka u ono vrijeme opisujući ga kao “*uistinu katastrofalnim*” i “*da je na sramotu svim građanima Korčule*”, te navodi da je potrebno poduzeti mjere da se cjelokupno područje parka osposobi za pučan-

stvo i za goste. Ekološka grupa O. š. Petra Kanavelića iz Korčule u svom radu “*Štitimo zaštićenu baštinu*” iz 1995. godine, park Hober opisuje kao zapušten i zarasli park u “*žalosnom stanju*” te poziva na akciju njegovog čišćenja i uređenja u koju će se uključiti i škola.

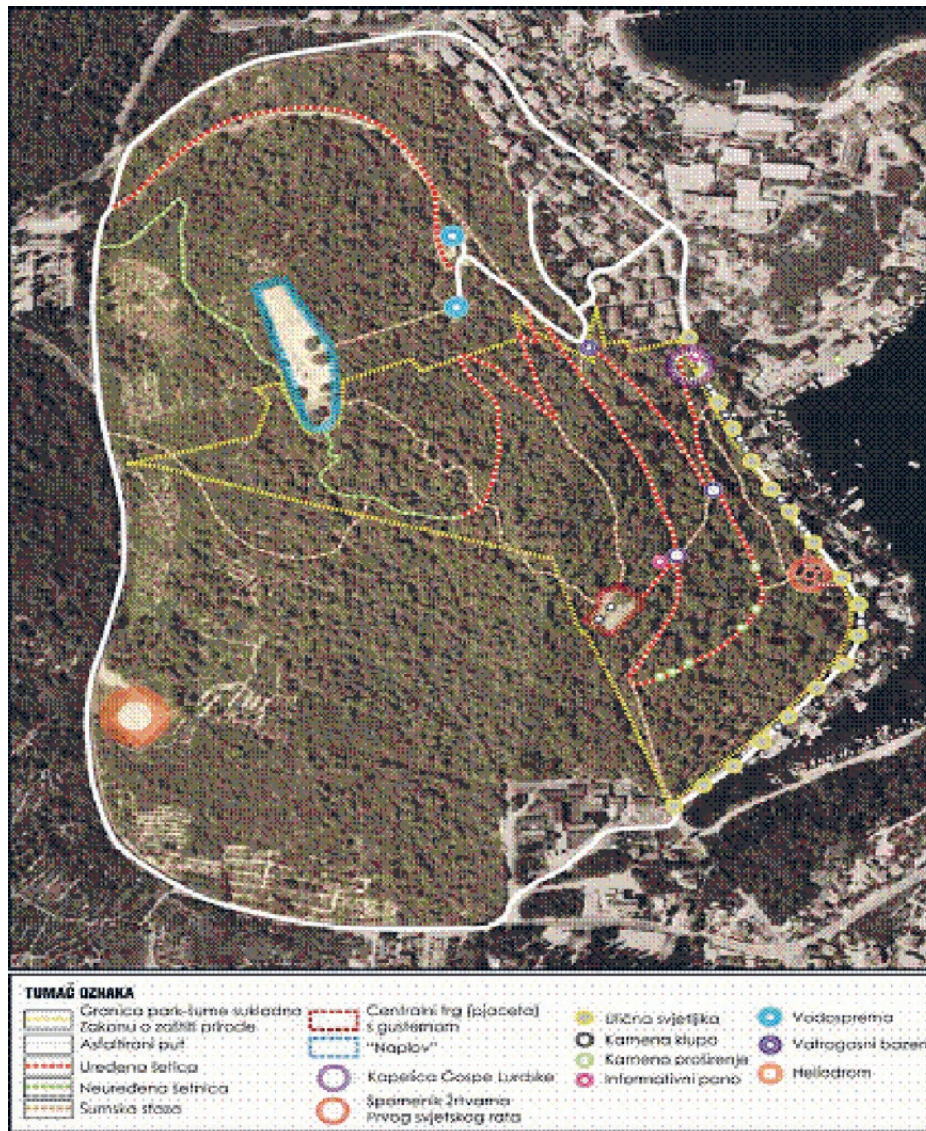
Prema navodima Vojinovića (1997) dolazimo do činjenice da se parkom posljednjih desetljeća gotovo uopće nije gospodarilo, zbog čega je došlo do spontanog razvoja bujne autohtone vegetacije “*te je Hober sve više postajao šumom, a sve manje parkom.*” Autor dalje navodi da nakon 2. Svjetskog rata svi radovi u Hoberu više manje zamiru, pa se još 60-tih godina park kao tema pojavljuje na dnevnom redu općine Korčula, iz čega proizlazi odluka o njegovoj zaštiti. Također se ponovno spominje polovinom 80-tih godina u izvješćima i kritikama upućenim gradu Korčuli od strane Zavoda za zaštitu prirode, ne bi li se upozorilo na njegovu zapuštenost, na velik broj suhih, polomljenih i bolesnih stabala koja predstavljaju opasnost i za prolaznike i kao prijetnja požarom (Vojinović 1997). On ističe propadanje važnih vrtno-arhitektonskih sadržaja, kao što je obraštanje staza, urušavanje kamenih podzidova, uništavanje kamenih klupa te neodržavanje prostora pjacete, gustirne (bunara), kapelice Gospe Lurdske, spomenika poginulim u 1. Svjetskom ratu i drugih sadržaja. Izlaskom na teren potvrđeni su svi dosadašnji napisi i jednako stanje (Slike 12.-15).

Smjernice uređenja prostora Hobera – *Hober’s landscaping guidelines*

Sagledavanjem cjelokupnog prostora Hobera kao jedne nedjeljive cjeline čiju osnovu čini šumska vegetacija, prostoru je potrebno pristupiti sa tog stajališta te njegove pojedine zone i elemente međusobno infrastrukturno i sadržajno povezati. Isto je predviđeno Izmjenama i dopunama Prostornog plana uređenja Grada Korčule (2011) kroz proširenje zone park-šume na cjelokupno područje Hobera, od kojeg je zapadni dio obuhvaćen i zonom *osobito vrijednog predjela – kultivirani krajobraz* (zona zapuštenih poljoprivrednih površina). Prostornim planom je također predviđeno proširenje građevinskog područja naselja u južnom dijelu Hobera.

Slike 12.-14. Stanje zapuštenosti i neadekvatne uređenosti u Hoberu (Foto: I. Gašparović)
Pictures 12.-14. A state of neglect and inadequate ordering in Hober

Slika 15. Kartografski prikaz postojećeg stanja prostora Hobera
Picture 15. Cartographic map of the existing state of Hober's space

S obzirom na prirodna obilježja prostor Hobera je moguće podijeliti u dvije osnovne funkcionalne i krajobrazne zone koje se podudaraju i sa podjelom prema prostorno-plan-skoj dokumentaciji, na zonu park-šume i zonu kulturnog krajobraza.

Zona park-šume – Park forest zone

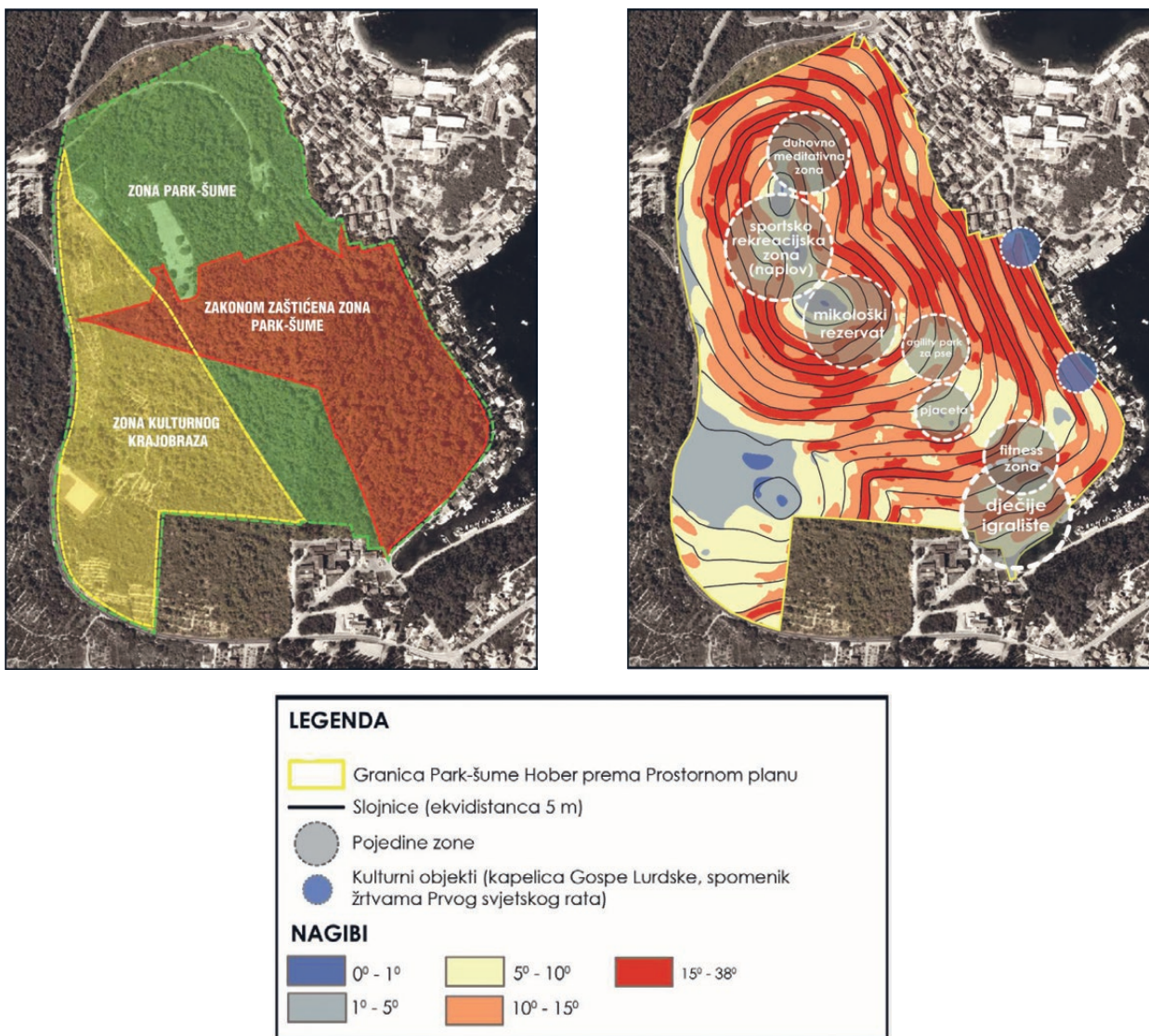
Zakonom zaštićena zona park-šume – Park-forest zone protected by law

- Područje zaštićeno temeljem Zakona o zaštiti prirode kojim se uređuje sustav zaštite i cjelovitog očuvanja prirode i njezinih dijelova
- Šume se na ovom području uređuju sukladno Zakonu o zaštiti prirode i izrađenom Planu gospodarenja park-šumom Hober

- Prostor koji je kroz povijest najviše korišten, istraživan, dokumentiran i vrednovan
- Najznačajniji sadržajni elementi su šetnice koje završavaju na *pjaceti*, spomenik palim vojnicima, kapelica Gospe Lurdske i ostaci kamenih klupa obitelji Foretić
- Prostor je potrebno funkcionalno raščlaniti i obogatiti novim sadržajima

Zona park-šume sukladno prostorno-plan-skoj dokumentaciji – Park-forest zone in accordance with the spatial planning documentation

- U biološkom, vegetacijskom i prostornom smislu nastavak zakonom zaštićene zone park-šume
- Najznačajniji sadržajni element je naplov s dekorativnim primjercima starih primorskih borova
- Nužna je valorizacija u kontekstu cjelokupnog prostora

Slike 16. i 17. Zoniranje prostora Hobera -Prijedlog funkcionalnih zona na prostoru Hobera
Pictures 16. and 17. Hober Space Zoning - Suggestion of Functional Zones on Hober Space

- Nužno je provođenje osnovnih mjera njege, zaštite i očuvanja
- Infrastrukturno i sadržajno povezati sa prethodnom zonom

Zona kulturnog krajobraza – *Cultural landscape zone*

- U prostornom smislu se nadovezuje na prethodne dvije zone
- Najznačajniji sadržajni elementi su tradicionalni elementi poljoprivrednog krajobraza u obliku terasa, suhozidova, kamenih kuća, vinograda i maslinika
- Nužna je obnova i revitalizacija u smislu tradicionalnog elementa krajobraza te valorizacija u kontekstu cjelokupnog prostora
- Infrastrukturno i sadržajno povezati sa prethodnim zonom

Konceptom budućeg uređenja i namjene prostora u smislu unošenja novih sadržaja i funkcija u prvoj je fazi moguće obuhvatiti samo zonu park-šume. Zonu kulturnog krajobraza u obliku tradicionalne poljoprivrede kao zasebnu jedinicu s obzirom na karakter, namjenu i vlasništvo nije moguće reorganizirati, ali ju možemo revitalizirati i fizički povezati šetnicama s ostatkom prostora.

Osnovne smjernice uređenja – *Basic landscaping guidelines*

- Oformiti pojedine funkcionalne zone sukladno predviđenoj namjeni prostora Hobera kao javnog parka
- Urediti postojeće šetnice kako bi se parkom moglo nesmetano i sigurno komunicirati, tamo gdje je potrebno šetnice iznivelirati korištenjem zemlje i kamenja te urediti rubnjake

Slika 18. Prikaz postojećih i planiranih staza na prostoru Hobera
Picture 18. View of existing and planned trails in the Hober area

- Postojeće neuređene šetnice i šumske staze te planirane šetnice osposobiti za korištenje njihovim proširivanjem i niveliranjem kako bi bile sigurne i prohodne
- Edukativno šetnom stazom sa info-panoima i sadržajima povezati zone
- Šetnice, stepenice, kamene rubnjake očistiti od zemlje i korova
- Uz šetnice postaviti klupe za odmor
- Proširenja s klupama u donjem dijelu parka urediti u obliku manjih boravišnih jedinica
- Postojeće neugledne klupe na pjaceti zamijeniti novim
- Primjerke Foretićevih klupa zamijeniti replikama, a originale pohraniti na sigurnom (npr. u muzeju)
- Prostor pjacete i oko spomenika urediti i ozeleniti novom travnom smjesom, te redovito kositi

- Postaviti rasvjetna tijela uz šetnice, na pjaceti i naplovu kako bi se parkom moglo sigurno komunicirati i noću
- Stara neugledna rasvjetna tijela zamijeniti novim
- Obnoviti kamene zidiće i podzide u dijelovima gdje su urušeni
- Na ključnim mjestima postaviti putokaze koji će usmjeravati korisnike prema
- određenim sadržajnim cjelinama (pjaceta, naplov i druge, ovisno o uređenju)
- Uz određene važne sadržaje postaviti informativne panoe (na ulaze u park, uz spomenik, na pjaceti, na naplovu i dr.)
- Šetnice, pjacetu, naplov, prostor oko spomenika i kapelice redovito održavati i čistiti od suhog lišća, granja i plodova
- U donjem rubnom dijelu park-šume onemogućiti parkiranje postavljanjem adekvatnih prepreka (stupići, biljke)
- Kutije s instalacijama položiti pod zemlju ili ih zakloniti kamenim zidom
- Ukloniti sve ilegalno izgrađene objekte postavljene unutar prostora Hobera
- Pojedine lokacije s kojih se pružaju vizure iskoristiti kao panoramske točke, urediti kao vidikovce
- Gusterne urediti i prezentirati kao spomenike
- Provesti sanitarne zahvate biološke osnove (ukloniti suhe i polomljene grane, ukloniti sušce, iznijeti oborena stabla koja su izvor zaraze, povaditi panjeve i dr.), te redovito provoditi osnovne mjere njege, zaštite i očuvanja
- Koristiti isključivo prirodne i tradicionalne materijale (drvo, kamen)

Prijedlog uređenja pojedinih funkcionalnih zona – *Proposal for arranging individual functional zones*

Uređenjem prostora Hobera kroz moguće djelatnosti i aktivnosti predviđaju se sljedeće funkcionalne zone u obliku manjih sadržajnih jedinica:

Pjaceta – zona kulturnih zbivanja – *Pjaceta – a zone of cultural events*

Prostor pjacete kao zaravan iskoristiti za manja okupljanja i kulturna događanja, te kao takvu je obogatiti dekorativnim autohtonim vrstama.

Naplov – zona sporta i rekreacije – *Naplov – a zone of sports and recreation*

Prostor naplova iskoristiti kao središnje mjesto okupljanja i većih zbivanja uz mogućnost organiziranja raznih manifestacija i unošenja različitih mobilnih sadržaja (predstave, koncerti, mogućnost postavljanja bine i pomičnih tribina, radi betonske podloge moguće iskoristiti za sportsko rekre-

acijske aktivnosti, (npr. Skate-park i dr.). Prostor obogatiti dekorativnim autohtonim vrstama.

Fitness zona – *Fitness area*

Pomoću nekoliko sprava uklopljenih u prostor parka oformiti zonu za rekreativce. Predvidjeti je u blizini naselja.

Zona dječjeg igrališta – *Children's playground area*

Omogućiti djeci zanimljivu igru i boravak na otvorenom, što doprinosi njihovoj socijalizaciji. Različitim spravama doprinijeti njihovom razvijanju kreativnosti i mašte. Predvidjeti u blizini naselja.

Duhovno meditativna zona – *Spiritually meditative zone*

Ugodan i prirodan ambijent iskoristiti za izolaciju. Prostor obogatiti mirisnim aromatičnim vrstama. Prostorno odvojiti od sadržaja koji uvjetuju proizvodnju buke (prometnice, dječje igralište, fitness zona).

Zona za kućne ljubimce – *Pet area*

Omogućiti korisnicima s kućnim ljubimcima zadržavanje u prostoru parka. Fizički odvojiti od ostalih sadržaja.

Zona stroge zaštite – mikološki rezervat – *Strict protection zone – mycological reserve*

Izdvojiti kao specifičan prostor na kojemu nalazimo zanimljive primjerke gljiva iz različitih porodica. Zona interesantna za istraživanja.

Zona tradicionalnog poljoprivrednog krajobraza – *Zone of traditional agricultural landscape*

Prostor obnoviti i revitalizirati u smislu oživljavanja poljoprivredne djelatnosti kao tradicionalnog elementa krajobraza. Poticanjem i unapređenjem održavanja i obnove zapuštenih poljoprivrednih površina (maslinika, vinograda, voćnjaka i dr.) i profanih građevina spomeničkih vrijednosti doprinosimo tradicijskoj slici i prirodnom ustroju određenog područja.

Krajobraz kao složena sastavnica okoliša – *Landscape as a complex component of the environment*

U hrvatskom jeziku se kao istoznačnice ili sličnoznačnice koriste termini: predio/predjel, okoliš, okolina, krajina, krajolik, krajobraz i pejzaž. Međutim u našoj problematici istraživanja u Hrvatskoj se u stručnoj i znanstvenoj literaturi te praktičnoj uporabi koriste termini: Krajolik, krajobraz i pejzaž. Budući da se radi o sinonimima u jezičnom smislu, ali u primjeni katkada i različitim tumačenjima, u ovome radu koristimo termine krajolik/krajobraz kako to i ističu Obad Šćitaroci i dr. (2014), Dumbović Bilušić (2015).

Konvencija o europskim krajobrazima koja je usvojena u Strasbourgu 19. srpnja 2000. godine, a koju je Republika Hrvatska potpisala 20. listopada 2000. godine i potvrdila Zakonom (NN – međunarodni ugovori 12/2002) definira krajobraz kao “*određeno područje, viđeno ljudskim okom, čija je narav rezultat međusobnog djelovanja prirodnih i/ili ljudskih čimbenika*”.

Kako navodi Dumbović Bilušić (2015) krajolik se može definirati kao zemljopisno određeno područje jasnih obilježja i prepoznatljivog karaktera, koji je rezultat uzajamnog djelovanja čovjeka i okoliša tijekom razdoblja nastajanja i oblikovanja. Krajobraz je sadržan u vidljivom, vizualnom (Claval 2008 u: Cifrić i Trako 2008). Odnos koji čovjek ima s krajobrazom u kojemu svakodnevno provodi vrijeme, radi i djeluje ponajprije temeljen na (svjesnom ili nesvjesnom) vizualnom iskustvu (Bell 2009 u: Cifrić i Trako 2008). Vizualna percepcija krajobraza može biti objektivna i subjektivna (Steinwender i dr. 2008; Kamičaitytė-Virbašienė/Janušaitis, 2004 u: Cifrić i Trako 2008) što je u literaturi objašnjeno kao objektivna i subjektivna paradigma.

Krajolik/krajobraz čine sastavnice i procesi u kojima se odražavaju odnosi između čovjeka i njegova okoliša. Opće prihvaćen je stav da se sastavnice krajolika dijele na materijalne/fizičke i nematerijalne sastavnice, a materijalne se dijele na prirodne (klima, reljef, geološka obilježja, tlo, vegetacija, staništa) i antropogene/kulturne sastavnice (naselja, građevine, prometnice, poljoprivrenne površine, povijesno-arheološki artefakti u prostoru i sl.). Oblikovne (fizionomijsko-morfološke) sastavnice čine: mjerilo, proporcije, linije razgraničenja, dominante u krajoliku, oblici, boje, vizure, uzorci krajolika, dok nematerijalne (osjetilne, perceptivne) sastavnice čine: asocijativne, duhovne, identitet, simboli, običaji, literatura, glazba, osjećaj prostora i dr.

Krajobraz je složena sastavnica cjelokupnog okoliša koja obuhvaća biološko-ekološke, sociološke i gospodarske čimbenike. Prema Furlan-Zimmermann (1999) tri su čimbenika koji definiraju krajobraz. To su prirodni, antropogeni (kulturno-povijesni i društveno-gospodarski) i čimbenici percepcije (estetski, asocijacije). Kao rezultanta prirodnih i antropogenih obilježja i procesa koji su se odvijali ili se odvijaju u prostoru, krajolik odražava nekadašnji i sadašnji odnos čovjeka prema svom okolišu. Opisuje se i ocjenjuje u okviru njegovih materijalnih i nematerijalnih obilježja koji ga stvaraju i nisu međusobno odvojena. Osnovna podjela prepoznaje: prirodni; doprirodni i kulturni (a-ruralni, b-subruralni, c-urbani) krajobraz. Koriste se i termini prirodni i antropogeni ili kultivirani krajobraz. Najopćenitija podjela krajobraza je na prirodne i kulturne. Kako ističe Dumbović Bilušić (2015) prirodni krajobraz bi bio “*područje netaknute prirodnosti čiji razvoj određuju i uređuju isključivo zakoni prirode, bez čovjekova utjecaja*”. Takvih područja danas gotovo da i nema posebice u Hrvatskoj osim

manjih predjela. Tako da se taj pojam “*rabi s zadržkom*”. Autorica ističe da se “*kulturni krajolici mogu opisati kao dijelovi na zemlji izloženi temeljnim utjecajem prirode i čovjeka, koji značajno mijenjaju njegov prvotni izgled*”. Dakle nastaje čovjekovim djelovanjem i oblikovanjem iz određenih funkcionalnih razloga (Dumbović Bilušić 2015). Odbor za svjetsku baštinu (*World Heritage Committee*) definira kulturni krajobraz kao geografsko područje oblikovano “*zajedničkim međusobnim djelovanjem prirode i čovjeka*” (UNESCO 2005 u: Cifrić i Trako 2008). Valja spomenuti kako još od 1988. godine IUCN prepoznaje zaštićene kulturne krajobraze kao “*žive modele održivog načina korištenja*” (Brown i dr. 2005. u: Andlar i dr. 2011). Kulturni krajobraz predstavlja suprotnost prirodnom krajobrazu. Sintagma kulturni krajobraz označava krajobraze u kojima je antropogeni utjecaj primarno zaslužan za izgled i mehanizme koji se u njemu odvijaju. Kulturni krajobrazi (ili krajolici) u osnovi su predmet proučavanja i zanimanja u sklopu krajobraznoga planiranja. “*Kulturni krajobraz je ispreplitanje fizičke pojavnosti i simboličke različitosti, čovjekovog razumijevanja i raznolikosti interesa koji u krajobrazu vide potencijale i time definiraju aspekte razvoja odnosno zaštite krajobraza.*” (***) (1998). To je djelomično ili potpuno antropogenizirani krajobraz. Stoga ga Ogrin (1999) dijeli na: izgrađeni krajobraz, tj potpuno urbanizirani (stanovanje, sport, industrija, arheologija, i dr.) te na kultivirani krajobraz kojega definiraju integralne djelatnosti u prostoru (poljoprivreda, šumarstvo-kulture, plantaže, vodno gospodarstvo, rudarstvo i sl.).

Plachter (1995) u: Dumbović Bilušić (2015) dijeli krajolike prema funkcionalno-ekološkim stupnjevima na prirodne i poluprirodne; tradicijske kulturne krajolike; moderne i suvremene agrikulturne krajolike i urbane krajolike. S obzirom na proces njegova nastajanja i mijenjanja Cifrić i Trako (2008) također dijele krajobraze na prirodni krajobraz, tzv. divljina u smislu prirode “*koja se sastoji od biljaka, životinja i krajobraza, u svom primitivnom stanju, bez ljudskih intervencija*” i kulturni krajobraz kao “*geografski prostor koji sadrži kulturne i prirodne resurse vezane za povijesne događaje, aktivnosti, pojedince ili društvene grupe*”.

Obad Šćitaroci i dr (2014) izdvajaju i definiraju organski/spontano razvijene krajolike/krajobraze koji uključuju nastale spontanom razvojem tijekom prošlosti na: povijesni ruralni krajolici – ilustriraju razvoj seoske zajednice, naselja, prostornog ustroja, načina života i uzoraka poljodjelskog korištenja prostora te agrarni/poljodjelski krajolici – predstavljaju način korištenja zemlje/tla, podjelu posjeda, parcelaciju, sustave ograde i ostale vrste suhozidne gradnje (kažuni, bunje, gromače) i dr. Posebnost organski razvijanih krajolika jest da tijekom povijesti povećava ili dodaje promjene i uzorke korištenja te da može u sebi sadržavati i elemente namjerno oblikovanog krajolika. Važni su odnosi

i međuodnosi sastavnica krajolika, njihovo povezivanje, utjecaji i uzročno posljedično djelovanje. Istraživanje krajolika zahtijeva holistički pristup (Obad Šćitaroci i dr. 2014).

Obrazloženje prijedloga krajobrazne valorizacije prostora Hobera – *Explanation of the proposal of landscape valorization of Hober space*

O vrijednosti krajobraza možemo govoriti s mnogo aspekata i predmetom su mnogih razrada i analiza (Koščak i dr. 1999a). Najkraće možemo definirati da vrijednosti krajobraza proizlaze iz njegove raznolikosti, kulturnog identiteta i prepoznatljivosti, biološko-ekološke vrijednosti, znanstvene vrijednosti, ekonomske vrijednosti. Sve to rezultira kvalitetom života i korištenja krajobraza za čovjeka. Vrednovanje krajobraza je uz identifikaciju (prepoznavanje), ocjenu osjetljivosti ili ugroženosti i preporuka namjene jedna od sastavnica krajobrazne osnove. Integralnim vrednovanjem krajobraza trebali bi uzeti u obzir ljudsku percepciju, ekološke funkcije i održivo korištenje. Vrednovanje krajobraza uključuje veći stupanj subjektivnosti (mišljenja, prosudbi i ocjena) (Koščak i dr. 1999a) ili kako navode Marić i Grgurević (2007) da je biofizička komponenta osnovna baza putem koje se procjenjuje krajobraz, dok su ostale „nevidljive komponente“ subjektivne prirode. Cifrić i Trako (2008) posebno naglašavaju na važnost subjektivne percepcije različitih tipova krajobraza i njenih dimenzija, posebno radi planera i konzervatora krajobraza kako bi mogli donositi prihvatljive i principijelne odluke uzimajući u obzir ljude koji na tom prostoru svakodnevno žive i djeluju.

U kontekstu prostornog planiranja vrednovanje krajobraza je postupak određivanja povoljnosti krajobraza, a odnosi se na vrednovanju obilježja i vrijednosti krajobraza s gledišta naših želja i interesa (Koščak i dr. 1999b). Vrlo važan zaključak daju navedeni autori kada utvrđuju da utvrđivanje krajobraznih vrijednosti u vidu procjene krajobraza čini dio procesa krajobraznog planiranja, kojemu je cilj kvalitativna i kvantitativna procjena prostora za potrebe zoniranja. Bralić (1999) navodi kako najosnovnije kriterije vrednovanja krajolika: raznolikost-rznolikost; posebnost-rijetkost-jedinstvenost; atraktivnost-slikovitost; tipičnost-karakterističnost.

Vrednovanjem krajobraza određujemo važnost određenog krajobraza, tipa krajobraza ili krajobrazne pojmove prema određenim kriterijima. Ono ispunjava dva osnovna cilja, a to su zaštita i razvoj. Vrednovanje znači sustavno utvrđivanje sposobnosti, vrijednosti i značaja nečeg, sustavnom, strogom i preciznom primjenom znanstvenih metoda prema jasno utvrđenim kriterijima i na temelju podataka koji su prikupljeni i analizirani posebno u tu svrhu (Rosi i dr. 2004 u: Dumbović Bilušić 2015). Problem jedinstvenosti metode ocjene vrijednosti krajobraza leži u njihovoj različitosti (kategoriji), veličini, različitim tipovima vrijednosti (estetskim, biološko-ekološkim, povijesnim,

socio-antropološkim, gospodarskih i dr.). Ponekad su te vrijednosti u koliziji, suprotstavljene. Tako da se pribjegava usklađivanju mjerila ovisno o istraživanom području (krajoliku).

Na temelju svega možemo zaključiti da predmet vrednovanja nekog tipa krajobraza ili njegove krajobrazne jedinice može biti njegova prirodnost, kulturna vrijednost i/ili prepoznatljivost (vizualna prepoznatljivost). Tu je i potencijalna iskoristivost biološko-ekoloških i krajobraznih vrijednosti i obilježja u socio-gospodarskom korištenju.

Vrednovanje ispunjava dva osnovna cilja, a to su zaštita i razvoj. Ono je uz identifikaciju (prepoznavanje), ocjenu osjetljivosti ili ugroženosti i preporuka namjene jedna od sastavnica krajobrazne osnove. Integralnim vrednovanjem krajolikom trebali bi uzeti u obzir ljudsku percepciju, ekološke funkcije i održivo korištenje.

S obzirom na ograničeni, manji prostor (krajobraz u mikrolokaciji), ali značajne krajobrazne a time i biološko-ekološke, sociološko-gospodarske raznolikosti i moguće valorizacije, analizom najznačajnijih krajobraznih mjerila za određivanje krajobrazne vrijednosti želimo dati na važnosti i vrijednost pojedinog krajobraznog prostora i njegove namjene.

Iako se tu radi o dva kulturna, antropogenizirana krajobraza, ipak smo radi njihove različite biološko-ekološke osnove te antropološkog i kulturološkog nastanka te socio-gospodarskog korištenja šumski dio (park-šuma i njen okoliš) definirali kao Prirodni krajobraz-djelomično kultiviziran, a poljoprivredne površine kao tipični kulturni krajobraz-poljoprivredni krajobraz. Radi što vjerodostojnije i znanstveno uporedive analize za oba tipa krajobraza definirali smo istovjetne mjere za određivanje krajobraznih vrijednosti, iako to iziskuje i neke terminološke prilagodbe i kompromise.

Šumski prostor je većim dijelom zaštićen sukladno Zakonu o zaštiti prirode (park-šuma) i samim time mu je njegova namjensko-razvojna funkcija ograničena i time ciljano usmjerena (rekreacija, edukacija), dok prostor nekadašnjeg intenzivnog poljoprivrednog korištenja ima mogućnost šireg spektra revitalizacije i valorizacije.

Pri klasifikaciji se, dakle, uzimaju u obzir ne samo vidljive komponente krajobraza već i povijesne i kulturološke asocijacije, cjelokupno iskustvo (doživljaja) krajobraza putem svih osjetila i putem osobne spoznaje i stupnja znanja, preko kojeg se onda razumijeva karakter krajobraza. Osnovni aspekti krajobraza prema (***) 2006. u: Marić i Grgurević 2007) su elementi, obilježja i karakter.

Krajobrazi su prema kriterijima ocijenjeni uobičajenom metodom, ocjenom 1 do 5 kako je obrazloženo u poglavlju *Materijali i metode*.

Tablica 1. Vrednovanje izdvojenih krajobraza na prostoru Hobera**Table 1.** Valourisation of isolated landscapes in the Hober area

Mjerila za određivanje krajobrazne vrijednosti Measures for determining the landscape value	Kulturni krajobraz – poljoprivredni krajobraz Cultivated landscape – agricultural landscape	Park – šuma Prirodni krajobraz – djelomično antropogeniziran Park – forest Natural landscape, – partially anthropogenised
	Ocjena/Score	Ocjena/Score
Prirodnost – Naturalness	2	4
Iznimnost (rjetkost, jedinstvenost, reprezentativnost) – Exceptionality (rarity, uniqueness, representativity)	4	5
Izvnost (očuvanost) – Authenticity (preservation)	4	4
Tipičnost (karakterističnost) – Typicality (characteristics ness)	5	5
Cjelovitost – Wholeness	4	4
Usklađenost (harmoničnost, prostorni red) – Compatibility (harmony, spatial order)	5	4
Biološka raznolikost – Biological diversity	3	4
Ranjivost – Vulnerability	4	5
Arhitektonska, tradicionalno graditeljska raznolikost – Architecturally, traditionally diversity	5	3
Doživljajna i vizualna vrijednost – Experienced and visual value	5	5
Povijesno-kulturna vrijednost – Historically – cultural value	4	4
Sociološko-društvene i gospodarske vrijednost (rekreacija, sport, turizam, poljoprivredna proizvodnja) – Sociology – humanistic and economy values (recreation, sport, tourism, agricultural production)	4	5
Povezanost (grupna vrijednost) – Connectivity (group value)	5	5
Znanstveno-stručno i edukativno značenje – Scientific – expertly and educational meaning	4	5
Značenje za lokalni identitet – Meaning for the local identity	5	5
Potencijali (mogućnosti) – Potentials (possibilities)	5	5
Osjetljivost na razvojne procese (korištenje) – Sensitivity on development processes (usage)	4	4
Prilagodba namjene zemljišta (tradicionalni oblik uzgoja, prilagodljivost izvornosti) – Adaptation of the aim of the soil (traditional cultivation form, adaptability to soil uniqueness)	5	2
Autentičnost (ambijentalna vrijednost, tradicionalni krajobrazni uzorci) – Authenticity (the Ambient values, samples of the traditional landscapes)	5	4
Kompleksnost krajobraza (prožimanje tipa krajobraza s širim okolišem) – The landscape complexity (permeation of the landscape type towards the wider surroundings)	5	5
Prožimanje prirodnosti i kultiviranosti krajobraza – Permeation of naturalness and landscape cultivation	5	5

Lociranje pojedinih zona i novih šetnica (slika 19.) prilagođeno je reljefnim karakteristikama područja kako bi se promjene svele na najmanju moguću mjeru, što ujedno smanjuje i troškove izvođenja zahvata. Tako je manji proplanak u sjevernom dijelu parka sa vizurom prema moru prikladan za lociranje duhovno-meditativne zone. Zonu dječjeg igrališta i fitness zonu predviđamo jedna uz drugu s obzirom na namjenu koja znači aktivno kretanje i buku. Locirane su u dijelu parka koji je najbliži naselju i ujedno s najblažim nagibima u odnosu na ostali prostor, a dovoljno su udaljene od spomenika žrtvama 1. Svjetskog rata i od kapelice kako se ne bi narušila njihova namjena duhovnog karaktera. S obzirom na nagibe, kod formiranja zone dječjeg igrališta i fitness-a te novih staza, potrebno je predvidjeti uređenje nasipa i usjeka. Pristup fitness zoni bio bi postavljanjem rampe omogućen i slabije pokretnim osobama, invalidima

i roditeljima s malom djecom u dječjim kolicima. Park za pse je predviđen uz postojeću šumsku stazu u središnjem dijelu parka, dovoljno udaljen od svih ostalih zona unutar kojih je predviđen boravak korisnika, ali na pristupačnoj lokaciji s obzirom da se nalazi u blizini naselja i u središtu komunikacija.

Oblikovno, duhovno-meditativnu zonu organizirati kroz formalnu geometrijski oblikovanu jedinicu pomoću drvenog platoa i neformalnu organsku jedinicu oblikovanu kao travnjak oko kojega se sukcesivno širi začinsko i aromatično bilje. Fitness-zona i zona dječjeg igrališta su uklopljene u padinu s neformalno postavljenim jedinicama za pojedinu spravu. Takav raspored omogućava postupno formiranje zona unošenjem pojedinih sprava ovisno o financijskim mogućnostima. Zona za pse je predviđena u pravokutnoj formi s obzirom na namjenu i potrebu da se takav prostor

ogradi kako bi se psi mogli slobodno kretati. Zona mikološkog rezervata određena je okolnim postojećim stazama, dok zona *pjacete* i *naplova* ostaju u istom obuhvatu, predviđeno je samo njihovo uređenje. Lokacije za održavanje raznih manifestacija na otvorenom predviđene su u zonama *pjacete* i *naplova* s pomičnom binom i gledalištem. S obzirom da se radi o montažnim sadržajima moguće je njihovo postavljanje i lociranje po potrebi.

Osnova povezivanja pojedinih funkcionalnih zona su komunikacijske jedinice u obliku šetnice. Šetnice urediti na osnovi postojećih na koje bi se u zapadnom dijelu Hobera nadovezale nove šetnice kako bi se omogućio pristup sa svih strana. Urediti ih u širini od 1.5 m u dvije varijante: šetnice od sipine i popločane šetnice. Da bi šetnica i svaka boravišna jedinica mogla biti sigurna i korištena u svako doba dana potrebno je postavljanje rasvjete na svakih 15 m unutar parka, a na svakih 30 m u njegovom rubnom dijelu prema naselju. Uz svako drugo rasvjetno tijelo poželjno je postaviti klupe i koševе za otpatke. Pojedine zone se također mogu osvijetliti prikladnom rasvjetom.

Postavljanjem info panoa o određenim zanimljivostima unutar prostora Hobera, biološkim, ekološkim ili kulturnim, staze se mogu pretvoriti u šetno-edukativne sa popratnim sadržajima u funkciji odmorišta. Svaka staza osim što je šetna može biti i rekreacijska, važno je da je sigurna za nesmetanu komunikaciju.

Planirati nove sadnje pretežno s autohtonim šumskim vrstama drveća i grmlja koje zatičemo na terenu (*Quercus ilex* L. – crnika, *Arbutus unedo* L. – planika, *Fraxinus ornus* L. – crni jasen, *Ceratonia siliqua* L. – rogač, *Erica arborea* L. – veliki vrijes, *Myrtus communis* L. – mirta, *Viburnum tinus* L. – lemprika, *Phillyrea latifolia* L. – širokolisna zelenika, *Coronilla emerus* L. – grmoliki grašar, i dr.), te sadnja aromatičnog i ljekovitog bilja (*Helichrysum italicum* (Roth) G. Don – smilje, *Rosmarinus officinalis* L. – ružmarin, *Salvia officinalis* L. – kadulja, *Lavandula officinalis* L. – lavanda, i dr.), koje bi doprinijelo raznolikošću pojedinih funkcionalnih zona unutar kojih se očekuje zadržavanje korisnika, a to su: *pjaceta*, *naplov*, duhovno-meditativna zona i zona dječjeg igrališta. Sadnju alohtonih napose estetski atraktivnih cvatućih drvenastih vrsta kao dekorativnog sadržaja koji bi svojom bojom cvijeta, lista, habitusom, doprinio raznolikošću pojedinih zona kao kontrast monokromatskoj boji šume: (*Lagerstroemia indica* (L.) Pers. – indijski jorgovan, *Magnolia grandiflora* L. – velecvtjetna magnolia, *Agave americana* L. – američka agava, *Chamaerops humilis* L. – mala žumara, *Pittosporum tobira* (Thunb.) Aiton f. – tobirovac, *Jasminum nudiflorum* Lindl. – zimski jasmin, *Thuja occidentalis* L. – obična američka tuja, i dr.). U slučaju uklanjanja pojedinih stabala zbog lošeg zdravstvenog stanja predvidjeti zamjensku sadnju uglavnom iste vrste. U zoni dječjeg igrališta sadnja niskog raslinja je predviđena u pojasu između sprava i ceste čime ujedno ima i funkciju fizičke, zvučne i vizualne barijere prema cesti i naselju. Na prostoru samog dječjeg igrališta i

oko njega je predviđeno uklanjanje niskog raslinja kako bi se dobio prostor za slobodnu igru te zbog preglednosti prostora i sigurnosti djece. Uz tu zonu ne saditi vrste koje imaju trnove, škodljivo ili otrovno lišće, plodove. Ovu problematiku obrađuju mnogi autori (Ungar 1975, Rosavec i dr. 2005, Židovec i Karlović 2005, Dorbić i dr. 2015, Perinčić i dr. 2016, Dorbić i dr. 2017, Španjol i dr. 2020).

U svrhu zadržavanja identiteta prostora kod odabira pojedinih sadržaja predvidjeti uporabu materijala kojim će se poštivati kriteriji autentičnosti elemenata kulturnog i prirodnog krajobraza, a to su ponajprije kamen i drvo. Sprave na dječjem igralištu, sprave za pse i podloga u duhovno-meditativnoj zoni su predviđeni u izvedbi od drveta. Na prostoru *pjacete* je svakako postaviti replika *Foretićevih klupa* koje su izvorno zatečene u tom prostoru. Iste se mogu predvidjeti i za izvedbu klupa uz šetnice ili se mogu postaviti drvene klupe sa čeličnom konstrukcijom. U izvedbi uređenja šetnih staza predvidjeti dvije varijante: uporaba sipine ili betonskog popločenja u sivoj boji radi asocijacije na kamen. Moguće je postavljanje i kamenog popločenja, što bi znatno uvećalo cijenu uređenja. Uređenje nasipa i usjeka uraditi oblaganjem u kamen ili drvo. Kod formiranja zone dječjeg igrališta i zone fitnesa uređenje nasipa moguće je pomoću montažnih stepenica koje bi se oblagale u drvo, a koje bi u zoni dječjeg igrališta bilo obojano u više nijansi. Tako uređeni nasipi se mogu koristiti za sjedenje, istezanje i slobodnu igru.

Preventivno operativni plan zaštite od požara temelji se na zakonskim osnovama i određuje preventivne i kurativne radnje tehničkim i biološkim zahvatima u prostoru, što predviđa ustrojavanje sustava otkrivanja i nadzora ili motriteljsko-dojavne službe te opremanje jedinica za intervenciju. Plan definira rad na biološkim preventivnim mjerama čišćenja i njege šuma te postavljanju tehničkih mjera zaštite poput uređenja cesta, staza, postavljanja hidrantske mreže, pokretnih aparata za gašenje požara i ormara s protupožarnom opremom, priručnih manjih vodenih akumulacija (bazena). Isto tako preventivno operativnim planom treba propisati mjere nadzora, inspekcije, edukacije, obavještanja, promidžbe, zabrana i upozorenja.

ZAKLJUČAK CONCLUSION

Sve one prilike koje su uvjetovale nastanak i razvoj gradskog parka iz prirodne šume, bile one društvenog, ekonomskog, kulturološkog, političkog, osobnog ili nekog drugog karaktera, proteklog dugog niza godina u okolnostima nebrige uvjetovale su njegovu postupnu devastaciju i degradaciju, rezultat čega je gubitak prvotne kompozicijske osnove i karakteristika istraživanog prostora Hobera u njegovom širem obuhvatu. Unatoč tomu, područje Hobera i samog gradskog parka ima veliku biološko-ekološku, prostornu, estetsku, rekreacijsku i turističku važnost u kontekstu grada.

Na osnovi arhivske građe, pisanih izvora, katastarskih karata i dostupnih fotografija te današnje inventarizacije i analize parka te skromnih ostataka strukture parka i vrtno-arhitektonskih elemenata koji nam ukazuju na nekadašnji kultivirani osjećaj sklada i ljepote u suživotu čovjeka s umjetnošću i prirodom, moguće je donijeti zaključak i o vrijednosti i važnosti gradskog parka Hober koja je interpretirana kroz Obad-Šćitarocijevu (1992) kategorizaciju vrijednosti. Propadanje kultiviranog (poljoprivrednog) krajobraza rezultat je procesa napuštanje tradicionalne poljoprivredne proizvodnje i okretanju primarno turizmu. Međutim upravo novi turistički trendovi preferiranja ruralnog (ekološkog, etnološkog, gastro-enološkog) daje veliku šansu revitalizaciju ovih prostora. Napose mogućnošću povlačenja značajnih sredstava iz Mjera ruralnog razvoja EU fondova, kako za revitalizaciju poljoprivrednog prostora, tako i za uređenje parkovnog dijela Hobera. Tako *prostornu vrijednost* prepoznajemo iz osobite kvalitete smještaja u gotovo izvornom prirodnom krajobrazu, iz kojeg proizlaze i iznimne vizualne kvalitete. Prirodne, krajobrazne i skromne graditeljske vrijednosti međusobno se isprepliću i međusobno uvjetuju, iz čega proizlazi činjenica da kulturno i prirodno nasljeđe predstavljaju harmoničnu cjelinu, čiji su elementi nedjeljivi i koje kao takve treba održavati. Iz toga proizlazi *kulturno-povijesna vrijednost* koja, iako je prostor gradskog parka danas zapušten, ipak postoji kroz skromne ostatke elemenata koji su preostali i koji ukazuju i na *stilsku vrijednost, umjetničku vrijednost* te *vrijednost rijetkosti*. Postojeći biljni materijal, kao i one vrste koje danas ne zatičemo, ali su poznate iz povijesne analize drugih parkova nastalih u isto vrijeme, predstavljaju polazište za izbor biljnih vrsta kao genetskog materijala pri njegovoj obnovi, što nam ukazuje i na *dendrološku i uzgojnu vrijednost* parka. Naposljetku, kroz funkciju botaničkih i dendroloških vrtova, kao i kroz funkciju upoznavanja nacionalne i regionalne povijesti i kulture, park ukazuje i na svoju *odgojno-obrazovnu, etnološku i gospodarsku važnost* kao turistička atraktivnost.

Na temelju provedenih istraživanja određena su područja prirodnog i kulturnog krajobraza na istraživanom području. Odabrani su kriteriji koji najcjelovitije prezentiraju istraživano područje. Krajobrazni tipovi i područja krajobraznih obilježja (klasifikacija krajobraza) rade se obično na prostorno većim razinama (općina, županija, država) ali se može analiza raditi za jedno manje područje ako pokazuje heterogenost, a time i posebnost krajobraznih vrijednosti kako je to upravo na primjeru Hobera. Definiranjem zajedničkih mjerila za određivanje krajobraznih vrijednosti za oba tipa krajobraza, njihova usporedba daje potpuni pregled vrijednosti i mogućeg vrednovanja svakog posebno i njihovu biološko-ekološku i socio-gospodarsku cjelovitost. Ocjene mjerila krajobraznih vrijednosti ujedno predstavljaju na određeni način njihovu osjetljivost na promjene i negativne utjecaje. Svrha dane klasifikacije i vrednovanja istraživanih krajobraza trebaju biti preporuke pomoću kojih se donose dugoročne

strategije razvoja i korištenja. Dobiveni rezultati daju doprinos postizanja ravnoteže između zaštite i razvoja.

Uređenjem i obnovom parka treba težiti naglašavanju svih njegovih vrijednosti koje se trebaju valorizirati u širem kontekstu Hobera i izvan samih granica parka sagledavajući ovaj prostor kao jednu nedjeljivu cjelinu, čiji se elementi isprepliću i međusobno nadopunjavaju. Revitalizacija (Obad-Šćitaroci 1992.) kao metoda obnove koja podrazumijeva vraćanje života u napuštene ili zapuštene objekte i njihove perivoje, time što im se vraća prvobitna ili pridaje neka druga primjerena funkcija, čime se ne smije dovesti u pitanje osnovni karakter i kvaliteta povijesne parkovne arhitekture, može i u ovom slučaju biti misao vodilja. Na arhitektonskim i skulpturalnim elementima upotrebljava se replika (Obad-Šćitaroci 1992.) kao metoda faksimilske rekonstrukcije pri kojoj se, zbog muzeoloških, odgojno obrazovnih, često i zaštitnih razloga, kopiraju izvorna djela koja se zatim postavljaju na sigurnom i zaštićenom mjestu, dok ih na izvornim lokacijama zamjenjuju replike. Metoda je sasvim opravdana u slučaju izuzetnih primjera Foretićevih klupa na *pjaceti*. Učinkovitijim djelovanjem službe zaštite i djelotvornijim provođenjem neophodnih mjera održavanja i zaštite od strane za to nadležnih institucija, a uz pomoć domaćeg stanovništva, s naglaskom na one najmlađe koji tek uče voljeti i cijeniti ono što im pripada, te lokalnih udruga i akcija, svakako bi se doprinijelo očuvanju izvornih vrijednosti i identiteta prostora.

U smislu stilskih obilježja i vrtno-arhitektonskih sadržaja područje Hobera posjeduje značajne vrijednosti. On ima sve što je temelj ovom prethodnom. Od uzvišenog prostornog položaja u zaleđu starog grada, gotovo na samim obalama mora s izuzetnim panoramskim točkama i estetskom biološkom osnovom, raznolikom prirodnom šumskom vegetacijom koja će u svojoj igri svjetlom i sjenom svakom prolazniku, domaćem ili stranom, pružiti osjećaj nečeg iskonskog i lijepog.

Zbog specifičnosti cjelokupnog prostora Hobera koji je i kroz povijest sagledavan kao jedna cjelina koja se ističe krajobraznom raznolikošću uslijed interakcije prirodnih i od čovjeka stvorenih krajobraznih elemenata, a u cilju njegovog očuvanja, predlažemo zaštitu i preostalog dijela Hobera. Kao moguća kategorija zaštite predlaže se kategorija *značajni krajobraz* ili proširenje zaštite u kategoriji *park-šuma* kako je predviđeno Izmjenama i dopunama Prostornog plana uređenja Grada Korčule (2011). Temeljem Zakona o zaštiti prirode (NN br. 80/2013,15/18,14/19) „*Park-šuma je prirodna ili sađena šuma, veće bioraznolikosti i/ili krajobrazne vrijednosti, a koja je namijenjena i odmoru i rekreaciji. U park-šumi dopušteni su zahvati i djelatnosti koje ne narušavaju obilježja zbog kojih je proglašena.*“ Sukladno tome zaštitom se ne bi ograničila ljudska djelatnost, već bi se doprinijelo temeljnim načelima zaštite i očuvanja prirode i održivog korištenja na svestranu korist. „*Značajni krajobraz*

je prirodni ili kultivirani predjel velike krajobrazne vrijednosti i bioraznolikosti i/ili georaznolikosti ili krajobraz očuvanih jedinstvenih obilježja karakterističnih za pojedino područje. U značajnom krajobrazu dopušteni su zahvati i djelatnosti koje ne narušavaju obilježja zbog kojih je proglašen“.

Proglašavanje zaštićenih područja uz prethodnu suglasnost Ministarstva i središnjeg tijela državne uprave nadležnog za poslove poljoprivrede, ribarstva, šumarstva, vodnoga gospodarstva, pomorstva i gospodarstva, proglašava predstavničko tijelo nadležne jedinice područne (regionalne) samouprave (Grad Korčula). Prijedlog akta o proglašavanju zaštićenog područja temelji se na stručnoj podlozi koju izrađuje Državni zavod za zaštitu prirode na zahtjev Ministarstva zaštite okoliša i prirode, a kojom se utvrđuju vrijednosti područja koje se predlaže zaštititi i način upravljanja tim područjem. Zaštićena područja upisuju se u Upisnik zaštićenih područja koji vodi Ministarstvo. Zaštićenim područjima na Korčuli upravlja Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Dubrovačko-neretvanske županije. Radove na njezi i održavanju u park-šumi Hober, sukladno Programu gospodarenja, a uz odobrenje županije Javne ustanove provodi šumarija Korčula.

*Rad je nastao iz istraživanja obavljenih tijekom 2014. i 2015. godine u sklopu projekta „Biološka i krajobrazna valorizacija i uređenje park-šume Hober u Korčuli“.

Iskrena zahvala Gradu Korčuli.

LITERATURA REFERENCES:

- Andlar, G., i dr., 2011: Kulturni krajobraz i legislativa-stanje u Hrvatskoj. Društvena istraživanja 20 (3): 813-835.
- Bralić, I., 1999: Krajobrazno definiranje i vrednovanje s obzirom na prirodna obilježja. Krajolik: sadržajna i metodska podloga krajobrazne osnove Hrvatske. Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja, Zavod za prostorno planiranje, (ur. Furlan-Zimmermann, N. i Salaj, M.) Zagreb: 101-109.
- Cifrić, I., T. Trako, 2008: Usporedba percepcije prirodnog i kulturnog krajobrazu u Hrvatskoj. Socijalna ekologija 17 (4): 379-403.
- Denich, A., E. Draganović, 1985: Valorizacija i kategorizacija prirodnih vrijednosti područja općine Korčula. Republički zavod za zaštitu prirode Zagreb, Zagreb.
- Dorbić, B. i dr., 2015: Istraživanje stavova o primjeni aromatičnih vrsta u vrtovima Drniša i okolice. Glasnik zaštite bilja 38 (6): 6-14.
- Dorbić, B. i dr., 2017: Inventarizacija voćnih vrsta i ukrasne dendroflora u vrtovima grada Skradina. Pomologia Croatica 21 (1-2): 91-100.
- Dorbić, B., E. Temim, 2018: Valorizacija dendro elemenata u parkovima i pejzažnim površinama na području Šibensko-kninske županije. Annales-Anali za Istrske in Mediteranske Studije-Series Historia et Sociologia, 28 (1): 167-192.
- Dumbović Bilušić, B., 2015: Krajolik kao kulturno naslijeđe-metode prepoznavanja, vrednovanja i zaštite kulturnih krajolika Hrvatske. Ministarstvo kulture RH, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Zagreb: 348 str.
- Fabris, V., 2001: Parkovi i zelene površine grada Korčule. Diplomski rad. Šumarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Furlan-Zimmermann, N., 1999: Krajolik : sadržajna i metodska podloga krajobrazne osnove Hrvatske. Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja, Zavod za prostorno planiranje; Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za ukrasno bilje i krajobraznu arhitekturu (ur. Furlan-Zimmermann, N. i Salaj, M.), Zagreb: 8-23.
- Koščak, V. i dr., 1999a: Europski pristupi i iskustva u zaštiti, upravljanju i planiranju krajobrazu. Krajolik : sadržajna i metodska podloga krajobrazne osnove Hrvatske. Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja, Zavod za prostorno planiranje (ur. Furlan-Zimmermann, N. i Salaj, M.), Zagreb: 24-33.
- Koščak, V. i dr., 1999b: Opći okvirni zaštite krajobrazu za krajobraznu osnovu Hrvatske - Poljodjelski krajobrazi. Krajolik : sadržajna i metodska podloga krajobrazne osnove Hrvatske. Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja, Zavod za prostorno planiranje (ur. Furlan-Zimmermann, N. i Salaj, M.), Zagreb: 34-73.
- Marić, M., O. Grgurević, 2007: Krajobraz-suvremena europska kretanja, slovenski model i iskustva, stanje u Hrvatskoj. Prostor 15, 2(34): 272-281.
- Mlinarić, I., S. Jurković, 1999: Šetališta nekih hrvatskih gradova. Agronomski glasnik 61 (1-2): 69-82.
- Obad-Šćitaroci, M., 1992: Hrvatska parkovna baština-zaštita i obnova. Školska knjiga, Zagreb: 216 str.
- Obad-Šćitaroci, M. i dr., 2014: Krajolik-čimbenik strategije prostornog uređenja; Stručna podloga/Studija. Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet-Zavod za urbanizam, prostorno planiranje i pejzažnu arhitekturu: 237 str.
- Odluka o proglašenju gradskog parka Hober u Korčuli rezervatom prirodnog predjela, Zagreb 1969.
- Ogrin, D., 1996: Introductory speech to the conference. In: D. Ogrin (Ed.), Nature conservation outside protected areas, Proceedings of the International Conference. Ministry of Environment and Physical Planning and Biotechnical Faculty, University of Ljubljana, Ljubljana.
- Ogrin, D., 1999: Landscape as a research problem. Agricultural conspectus Scientifics, 64 (4): 239-242.
- Onofri, J., 1997: Stanje neposredne prirode sredine grada Korčule. Godišnjak grada Korčule, Gradski muzej Korčula, 2: 171-181.
- Oreb, F., 2007: Otok Korčula u doba druge austrijske uprave. Biblioteka Skalić 5., Naklada Bošković.
- Perinčić, B. i dr., 2016: Hortikultura flora okućnica zadarskog arhipelaga. Agronomski glasnik 78 (4): 171-198.
- Prostorni plan uređenja Grada Korčule, 2003: Izmjene i dopune Prostornog plana uređenja Grada Korčule, 2011, Sveučilište u Zagrebu Arhitektonski fakultet – Zavod za urbanizam i prostorno planiranje.
- Rosavec, R., i dr., 2005: Autohtone drvenaste vrste kao element naših mediteranskih urbanih zelenih prostora. Agronomski glasnik 67 (2-4): 121-150.
- Španjol, Ž. i dr., 2020: Vegetacijska i dendrološka obilježja park-šume Hober u Korčuli. Šumarski list CXLIV (7-8): 409-422.
- Ungar, S., 1975: Neke vrste naše autohtone flore kao vrijedne dekorativne biljke. Hortikultura XLII (2): 38-40.

- Vojinović, M, 1997: Dendrokronološki razvoj alepskog bora (*Pinus halepensis* Mill.) u park-šumi Hober - Korčula. Diplomski rad. Šumarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Zakon o potvrđivanju Konvencije o europskim krajobrazima. Narodne novine-međunarodni ugovori, br. 12, 2002.
- Zakon o zaštiti prirode. Narodne novine (80/2013, 15/2018, 14/2019)
- Židovec, V., K. Karlović, 2005: Primjena autohtonog bilja u uređenju gradskih prostora. Agronomski glasnik 67 (2-4): 151-158.
- *** (1998.) Regionalna razdelitev krajinskih tipov v Sloveniji, Metodološke osnove, Republika Slovenija, Ministarstvo za okolje in prostor, Urad RS za prostorsko planiranje, Ljubljana.
- *** (2006.), *European Landscape Convention*, Fifth meeting of the Workshops for the implementation of the European Landscape Convention, Preceedings, The Slovenian experience: Landscape inventories – evaluation and classification of landscapes, Girona, Spain: 1-148.
- Ostali izvori:
 - Arhivski sabirni centar Korčula - Lastovo u Trnovu
 - Geoportal Državne geodetske uprave
 - Gradski muzej Korčula
 - Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Dubrovačko neretvanske županije
 - Odjel za katastar nekretnina Korčula
 - Internetske stranice:
 - www.korcula.hr

SUMMARY

The number of recent papers about the establishment of Hober City Park in Korčula is small and they are primarily based on copies of the previous papers. Since its inception, both the area of the City Park and currently also Hober Forest Park have seen a wide range of changes caused by different social and economic, as well as natural circumstances that occurred both throughout history and to date. The Hober area has passed through different development stages, from a natural forest from which it developed, through the city park that was maintained and cared for until it reached the level of legal protection in the Forest Park. In 1969, in accordance with the *Decision on the Declaration of the City Park in Korčula a Natural Landscape Reserve*, Hober was protected in accordance with Nature Protection Act in the Forest Park Category. After, legal protection was followed by its neglect. The loss of identity of the City Park and Hober Forest Park has been occurring for a large number of years as a consequence of a lack of the necessary maintenance measures, amid the expansion of the settlements and a lack both of the needs and culture of the citizens, which caused its degradation and the loss of its compositional basis. A lack of research and propensity towards renovation and landscaping of this valuable area resulted in an endangered zone both inside the park and to its very boundaries. The City of Korčula recognises the value of Hober City Park. Nevertheless, the areas of Hober and the City Park have a vital importance from the aspect of biology and ecology, as well as from spatial, aesthetic, recreational and tourism aspect in the context of the City of Korčula.

The aim of this paper is to inventory, analyze and valorize the current state of the Hober park-forest and the entire Hober area in relation to its condition throughout history and nowadays and explain its value and the possibilities for landscaping and renovation. The research included the collection of the existing archival materials, documentation, cartographic images and cadastral databases linked with the Park. A complex field research also included making of an inventory and analysis of the pre-existing condition of the Park, as well as both of its garden and architectural components and its biological and ecological components.

On the basis of the conducted research, there were determined areas of natural and cultural landscape in the researched area. The criteria that most comprehensively represent the research area was selected. By means of defining common criteria for determining the landscape values for both types of landscapes, with their comparison we have a complete overview of the values and possible evaluation of each one separately, and also of their biological-ecological and socio-economic integrity. In a certain way, estimates of landscape values also represent their sensitivity to changes and negative impacts. The purpose of the given classification and evaluation of the researched landscapes should be the recommendations by means of which long-term strategies of development and usage are to be adopted. By the arrangement and renovation of the park it should be emphasized all of its values that need to be valorised in the broader context of Hober. The obtained results on such a way, contribute to achievement of a balance between protection and development.

KEY WORDS: Park Forest Hober, landscape, valorisation, revitalization, protection.